

Stručná poznámka k alpským hnědáskům

Náhoda tomu chtěla, že se mi 25. června 2015 v Západních, francouzských Savojských Alpách v okolí městečka Argentière (asi 15 km severozápadně od turistického střediska Chamonix) v nadmořské výšce asi 1 700 m podařilo zachytit na fotografii velmi vzácného alpského motýla, hnědáška zimolezového (*Euphydryas intermedia wolfensbergeri*, někdy uváděného jako *E. ichnea wolfensbergeri*). Jde o jednoho ze čtyř zástupců tohoto rodu žijících v Alpách a celkem ze 7 druhů evropských. V České republice se rod *Euphydryas* vyskytuje rovněž, ale v podobě nížinných nebo podhorských druhů hnědáška osikového (*E. maturna*) a h. chrastavcového (*E. aurinia*) – natolik ohrožených, že se jim věnují záchranné projekty a v Živě se o nich již objevily příspěvky opakovaně (1998, 5: 221–222; 2004, 2: 76–78; 2009, 6: 271–273 nebo 2010, 4: LXVI a LXVII). V článku Za denními motýly do nejvyšších Alp (Živa 2004, 4: 172–173) ještě příležitost přiblížit tyto vysokohorské hnědášky nebyla, a proto se o nich stručně zmíníme nyní.

Hnědásek zimolezový (obr. 1) byl v minulosti považován za horskou formu právě nížinného eurosibiřského hnědáška osikového. Nominotypický poddruh hnědáška zimolezového obývá tajgu a horské oblasti na jižní Sibíři a Dálném východě, evropský *E. i. wolfensbergeri* se vyskytuje pouze v Alpách v horním subalpínském stupni mezi 1 700 až 2 400 m n. m. Housenky se živí na zimolezu modrém (*Loni-*

cera caerulea) a z klimatických důvodů a kvůli krátké vegetační sezoně dvakrát přezimují, než se zakuklí a dokončí vývoj, takže se dospělí motýli na lokalitě vyskytují hojněji jen každým druhým rokem (cykly početnosti u horských motýlů byly popsány v Živě 2016, 1: 38–39). Až do prvního zimování žijí housenky ve společném hnízdě ze zapředených listů hostitelské rostliny, což je typické pro celý

rod. Jedinec, kterého jsem pozoroval, seděl nehnutě na vlhkém písku turistické stezky, kde prošly desítky lidí.

Pro srovnání jsou zde přiloženy snímky dalších dvou zástupců rodu rovněž žijících v Alpách. Hnědásek horský (*E. cynthia*) zasahuje do nadmořské výšky 3 000 m a vzhledem k nízkým průměrným teplotám jeho housenky přezimují i více než dvakrát. Jako živné rostliny využívá jitrocel alpínský (*Plantago alpina*), koulenku srdčitolistou (*Globularia cordifolia*) a violku ostruhatou (*Viola calcarata*). Motýl představuje učebnicový příklad sexuálního dichromatismu, kdy se samec a samice nepadně liší zbarvením (obr. 2 a 3). V Alpách na květnatých loukách ve výšce až kolem 2 600 m n. m. najdeme i jeden z poddruhů hnědáška chrastavcového – *E. aurinia debilis* (obr. 4). U nás žije *E. a. aurinia*, další poddruhy (nebo ekotypy) se pak vyskytují např. v horách na Balkáně. Jako hostitelské rostliny však alpskému poddruhu na rozdíl od našeho h. chrastavcového slouží různé druhy hořců, např. h. Clusiův (*Gentiana clusii*) nebo h. bezlodyžný (*G. acaulis*). Z důvodů velké variability živných rostlin a dalších adaptací jednotlivé poddruhy či ekotypy řazené k *E. aurinia*, případně *E. maturna*, vyžadují důkladnou taxonomickou revizi. Jako samostatný druh byl v r. 2015 popsán *E. italica* z izolované populace v italských Alpách.

- 1 Hnědásek zimolezový (*Euphydryas intermedia wolfensbergeri*). Argentière, francouzské Alpy, červen 2015
 2 a 3 Samec (obr. 2) a samice (3) hnědáška horského (*E. cynthia*). Argentière, francouzské Alpy, červenec 1986
 4 Hnědásek *E. aurinia debilis*. Plätzwiesen, Jižní Tyrolsko, Itálie, červenec 1983. Snímky: G. O. Krizek

